

Документ за разглеждане в заседание

A9-0060/2022

23.3.2022

ДОКЛАД

относно прилагането на мерки за гражданско образование
(2021/2008(INI))

Комисия по култура и образование

Докладчик: Доменек Руис Девеса

СЪДЪРЖАНИЕ

	Страница
ИЗЛОЖЕНИЕ НА МОТИВИТЕ – ОБОБЩЕНИЕ НА ФАКТИТЕ И КОНСТАТАЦИИТЕ	3
ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА РЕЗОЛЮЦИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ.....	12
ИНФОРМАЦИЯ ОТНОСНО ПРИЕМАНЕТО ВЪВ ВОДЕЩАТА КОМИСИЯ	30
ПОИМЕННО ОКОНЧАТЕЛНО ГЛАСУВАНЕ ВЪВ ВОДЕЩАТА КОМИСИЯ	31

ИЗЛОЖЕНИЕ НА МОТИВИТЕ – ОБОБЩЕНИЕ НА ФАКТИТЕ И КОНСТАТАЦИИТЕ

Европейската политическа система не може да функционира, ако гражданите не я познават или не я разбират

Текущият процес на глобализация и европейска интеграция изисква новото поколение европейци да се ангажират във все по-голяма степен политически на множество равнища, както и да могат да живеят и работят и да интегрират все по-голямо многообразие в ежедневието си. Значението на образованието в този процес е признато в Европейския стълб на социалните права, в който се посочва, че всеки има право на качествено и приобщаващо образование, за да може да участва пълноценно в обществото. Анализът на ключови законодателни текстове и приносът на експерти, заинтересовани страни и проучвания разкриват три основания за необходимостта от по-силно гражданско образование, обхващащо всички политически равнища – национално, европейско и световно.

На първо място, образованието е основен фактор за активно и информирано гражданство и следователно за демократично участие. Посоката на един демократичен политически Съюз трябва да се определя от волята на гражданите. В продължение на много години появата на динамично европейско гражданство е възпрепятствана от недостатъчни знания и от липсата на емоционална връзка, която води до идеята, че Европейският съюз е отдалечен и сложен.

Второ, поредица от събития и социално-политически промени дават нов тласък на призива за по-силно гражданско образование. Необходимостта от борба с радикализацията, след нападенията в Париж на 13 ноември 2015 г. от свързани с т.нар. „Ислямска държава“ лица, доведе до Парижката декларация от 2015 г. на европейските министри на образованието, в която се подчертава необходимостта от насърчаване на гражданството и общите европейски ценности.

По същия начин противоречията около излизането на Обединеното кралство от ЕС напомнят за въздействието, което липсата на информация и емоционална привързаност, съчетано с невярна информация и пропаганда, може да окаже върху Съюза. От неотдавна национални популистки движения използват евроскептицизма за политически цели. Същите тенденции могат да се наблюдават и на национално равнище, където рискът от социална поляризация и фалшиви новини оказва все по-голям натиск върху нашите демократични системи.

На трето място, дълбоките структурни промени също подкрепят необходимостта от укрепване на тази област на образованието и от признаване на постоянно променящия се характер на гражданското образование. Например цифровата трансформация разкрива нови възможности за онлайн участие на гражданите, а екологичната криза подчертава необходимостта от отговорно действие не само като членове на дадена политическа и социална структура, но и като отговорни жители на планетата като цяло.

Гражданското образование в европейските действия

Сред институциите на ЕС съществува силен политически консенсус относно необходимостта от укрепване на гражданското образование. Това желание беше изрично изразено в тържествената декларация за Европейския съюз, подписана през юни 1983 г. по време на Европейския съвет в Щутгарт, където държавните и правителствените ръководители се ангажираха да „подобряват нивото на знания за другите държави членки на Общността и на информацията за историята и културата на Европа с цел насърчаване на европейската осведоменост“.

Оттогава всички институции са представили нарастващ брой политически декларации и политически ангажименти, подчертаващи необходимостта да се постигне напредък в насърчаването на гражданското образование, включително образованието по европейското гражданство. Най-неотдавна декларацията относно популяризирането чрез образование на гражданските и общите ценности – свобода, толерантност и недискриминация (2015 г.), резолюцията на Европейския парламент от 12 април 2016 г. относно ученето за ЕС в училище, Съобщението на Комисията „Укрепване на европейската идентичност чрез образование и култура“ (2017 г.), препоръките на Съвета относно насърчаването на общите ценности, приобщаващото образование и европейското измерение в преподаването и ключовите компетентности за учене през целия живот (2018 г.), Съобщението на Комисията относно изграждането на европейско пространство за образование до 2025 г. (2020 г.), резолюцията на Съвета относно стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението с оглед на европейското пространство за образование и отвъд него (2021 г.) и резолюцията на Европейския парламент от 11 ноември 2021 г. относно европейското пространство за образование: общ холистичен подход.

Въпреки това, когато се сравняват трайният декларативен ангажимент и заявените цели на политиката по отношение на гражданското образование с реалното изпълнение, се наблюдава ярко разминаване. Разминаване между политиката и практиката, но също и между общите политически цели и действителните планове за тяхното постигане. Липсват конкретни цели по отношение на гражданското образование. Същото заключение се прави и по отношение на преподаването на общи европейски ценности, разбирани като ценностите, посочени в член 2 от ДЕС – прилагането в образователната политика е слабо, що се отнася до конкретни учебни инструменти и мерки за подкрепа¹.

Важно е да се отбележи, че докладчикът счита за обезпокоително ограниченото развитие на Препоръката на Съвета от 2018 г. относно ключовите компетентности по отношение на компетентността „Активно гражданство“. По повечето компетентности е постигнат напредък чрез включване на специални показатели в рамката за сътрудничество „Образование и обучение 2020“, в Европейската програма за умения или чрез разработване на европейско равнище на специални рамки за подкрепа на промените в образованието (напр. европейската рамка за цифрова компетентност 2.0 или европейската рамка за предприемаческа компетентност (EntreComp)). Освен това през 2020 г. Съвместният изследователски център публикува концептуална рамка за лични, социални и учебни умения за придобиване на ключови компетентности (LifeComp)², като

¹ Проучване на Службата на ЕП за парламентарни изследвания относно преподаването на общи ценности

² Рамката включва три компетентности за всяка област, а именно: саморегулиране, гъвкавост, благосъстояние (лична област), емпатия, общуване, сътрудничество (социална област), ориентирано към растежа мислене, критично мислене и управление на ученето (умение за учене).

беше пропусната възможността за решителен напредък по рамка за гражданско образование.

Основната извършена работа в тази област се пада на работната група по „Образование и обучение 2020“ за насърчаване на общи ценности и приобщаващо образование, която изготви сборник с най-добри практики по различни теми и проведе дейности за партньорско обучение. Тази работа е от значение за гражданското образование, но не довежда до интегриран и систематичен подход за това как да се постигне напредък в преподаването на гражданското образование по всеобхватен и структуриран начин. Не е констатирано, че дейностите на работната група имат пряко въздействие върху постигането на напредък към промяна на политиката в областта на гражданското образование, въпреки че няколко експерти (напр. от Литва, Финландия, Португалия, Хърватия) отчитат положителното влияние на политиката и действията на ЕС върху въвеждането на гражданско образование в техните образователни системи.

Принос на програмите на ЕС за постигане на напредък в гражданското образование

„Еразъм+“

Ключово действие 1 по „Еразъм“, съсредоточено върху мобилността, косвено увеличи чувството за принадлежност към Съюза. Въпреки че ключово действие 1 (КД1) може да подобри познанията за приемащата държава и да осигури подход на размисъл към държавата на произход, липсват доказателства за въздействието на КД1 върху придобиването на знания за Европейския съюз като цяло. Опитът в мобилността по програма „Еразъм“ може да спомогне за развитието на компетентности и умения чрез самостоятелно учене в някои области, свързани с гражданството, като например межкултурни умения или учене за живеене и работа с други хора. Липсата на формални компоненти в КД1 обаче възпрепятства потенциала на действието за насърчаване на гражданското образование.

Ключово действие 2, Сътрудничество за иновации и обмен на добри практики, и ключово действие 3, Подкрепа за реформиране на политиката, както и дейностите по инициативата „Жан Моне“, са действия с по-голям принос за напредъка на гражданското образование. Набелязани са осем проекта, пряко свързани с гражданското образование. Общият бюджет на тези проекти обаче възлиза само на 0,000046% от бюджета за периода 2014 – 2020 г. Анализът на различни проекти по КД2 и КД3 показва, че те обхващат някои области, свързани с гражданското образование, по-специално диалога и приобщаването, правата на човека, участието, гражданството и в по-малка степен гражданството на ЕС. Освен това изглежда, че политическите елементи, като например политическото участие (изборите) или общите европейски ценности (демокрация, принципи на правовата държава или справедливост, включително социална справедливост), се разглеждат в незначителна степен. Проектите обхващат различни аспекти, необходими за подобряване на разбирането за това как ефективно може да се преподава гражданско образование. Например резултатите от проектите включват разработване на учебни програми, методологични и педагогически инструменти. По същия начин проектите обхващат всички равнища на образование, а именно основно, средно и висше образование. Малка част се отнася и до ученето за възрастни, като допринася, макар и в ограничена степен, за ученето през целия живот.

По отношение на географския обхват, въпреки че повечето държави от Съюза са участвали в проекти, географският баланс следва да бъде подобрен. Що се отнася до въздействието, проблемите с устойчивостта и трудностите при разработването на стабилни структури за продължаване на работата по проекта или за по-нататъшно разпространение на резултатите от проекта дори и след края му, се считат за основен недостатък.

В тази област се очаква повече по линия на програма „Еразъм“ за периода 2021 – 2027 г., тъй като КД2 ще отдели по-голямо внимание на „общите ценности, гражданската ангажираност и участието“ в ученето през целия живот и осведомеността за разбирането на Европейския съюз и общите ценности на ЕС, но все още не е демонстриран напредък. Като цяло се наблюдава пълна липса на системно въздействие, що се отнася до действията по „Еразъм“ в областта на гражданското образование.

„Хоризонт 2020“ и „Хоризонт Европа“

„Хоризонт Европа“ е главната научноизследователска програма на ЕС, която може да финансира проекти, свързани с гражданското образование. Въпреки това учебните, методологичните и педагогическите подходи за преподаване на гражданско образование като цяло продължават да бъдат недостатъчно развити и страдат от липса на научни изследвания. Данните показват, че въпреки че много проекти в рамките на „Хоризонт 2020“ са насочени към ценности, които са от значение за европейското гражданство, само 8 научноизследователски проекта изрично се занимават пряко с гражданското образование, като възлизат на незначителните 0,00002% от бюджета за 2014 – 2020 г. Проектите обхващат широк кръг от въпроси, като проучват връзката между развитието на гражданството в обществения живот и гражданското образование в училищата, както и неформалното и самостоятелното образование. Те също така проучват възможности за ново съдържание, методологии и дейности чрез нови приобщаващи, творчески и технологични методи. Научните изследвания обикновено се съсредоточават върху средното образование, следвано от началното образование.

Въпреки това възникват въпроси относно въздействието поради ограничения мащаб на въпросните проекти и относително кратката им продължителност. Освен това от анализа се очертава ясен дисбаланс по отношение на географския обхват с повече участници от Западна и Югозападна Европа.

В цикъла на „Хоризонт Европа“ за 2021 – 2027 г. се обръща по-голямо внимание на въпроси, свързани с настоящия доклад за изпълнението. По-специално кълъстер 2 „Култура, творчество и приобщаващо общество“ има за цел да укрепи европейските демократични ценности, включително принципите на правовата държава и основните права. Неотдавна публикувана специална покана за представяне на предложения за „Образование за демокрация“ през 2022 г. е показател за това. Въпреки това е твърде рано да се направи оценка на въздействието на настоящата програма.

„Европа на гражданите“

Програма „Европа на гражданите“ (2014 – 2020 г.) имаше за цел, наред с другото, да помогне на гражданите да разберат историята, ценностите и многообразието на ЕС и да

насърчи ангажирането с демокрацията на равнище ЕС. Програмата даде възможност за участие на училищата и нейните два потока на финансиране – европейска памет за миналото и демократична ангажираност и гражданско участие – бяха от значение за гражданското образование.

Междинната оценка на програмата³ установи, че тя е била ефективна за постигането на тези цели и че дейностите ѝ са допринесли за засилване на гражданското участие и за цялостния дебат относно миналото, настоящето и бъдещето на ЕС. Въпреки това се изтъкват опасения относно географското разпределение, по-специално в направлението за побратимяване на градове, и устойчивостта на финансираните действия.

По отношение на специфичния принос на „Европа на гражданите“ за гражданското образование, докладчикът откри само 6 проекта, насочени към гражданското образование⁴, на обща стойност почти 2% от бюджета на програмата за периода 2014 – 2020 г., от които само два включват пряко образователната общност, без информация за броя на крайните бенефициери.

В рамките на програма „Граждани, равенство, права и ценности“ за периода 2021 – 2027 г. се поставя по-силен акцент върху ангажираността и участието на гражданите. Това е видно от публикуването на специална покана за представяне на предложения⁵, насочена към насърчаване на участието на гражданите и представителните сдружения в демократичния и гражданския живот на Съюза, която би могла да включва участието на училищата и образователната общност.

„Творческа Европа“

Програмата „Творческа Европа“ (2014 – 2020 г.) нямаше сред целите си напредък в гражданското образование или пряко подобряване на познанията за ЕС. Сред целите на програмата са популяризирането на европейското културно наследство, както и по-доброто разбиране на общата история на Европа. Всички действия, финансирани чрез програма „Творческа Европа“, трябва да носят добавена стойност от ЕС също така и непряко, като подобряват познанията на гражданите за културите, различни от тяхната собствена.

Докладчикът откри само два проекта⁶, насочени изрично към развитието на гражданското образование в училищата, което представлява само 0,00007% от бюджета за периода 2014 – 2020 г., чрез изкуство и самостоятелно образование. Въпреки това бяха идентифицирани 24 проекта, свързани с гражданството, което показва желанието на бенефициерите по програмата да действат в тази област. Като се има предвид малкият брой проекти, насочени пряко към гражданското образование като изрична цел, се счита, че цялостното въздействие в целия Съюз е под своя потенциал.

Европейски корпус за солидарност

³ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/efcp_mid_term_evaluation.pdf

⁴ <https://ec.europa.eu/programmes/europe-for-citizens/projects/>

⁵ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities>

⁶ [https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/projects/#search/project/keyword=citizenship%2520school&programmes\[0\]=31052583&matchAllCountries=false](https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/projects/#search/project/keyword=citizenship%2520school&programmes[0]=31052583&matchAllCountries=false)

Европейският корпус за солидарност финансира изпращането на млади хора в цяла Европа като доброволци. Програмата стартира през 2018 г., което възпрепятства оценката на нейното въздействие поради краткия срок на изпълнението ѝ. Въпреки това общата ѝ цел е да засили сближаването, солидарността, демокрацията и гражданството в Европа чрез активно участие. Докладчикът идентифицира 21 проекта, които се занимават пряко с „гражданско образование“⁷, възлизащи на едва 0,2% от бюджета за 2018 – 2020 г. Трябва да се отбележи, че сред бенефициерите има прекомерно представителство на югозападните държави членки, което създава географски дисбаланс и възпрепятства потенциала на Европейския корпус за солидарност. Освен това ограниченият бюджет на новата програма, малко над 1 милиард евро за периода 2021 – 2027 г., не дава никакви индикации, че потенциалът на програмата може да бъде постигнат.

Програма „Училища – посланици на Европейския парламент“ и „Евроскола“

Трайният растеж на Програмата за училища – посланици на Европейския парламент (EPAS), прилагана на равнището на ЕС от 2016 г. насам, показва съществуващия интерес към предоставяне и получаване на образование по гражданството на ЕС. EPAS достига до средните и професионалните училища и ученици. Тя разполага с вътрешна система за обучение на учителите, поради което всички преподаватели, участващи в програмата, са преминали обучение в областта на образованието по гражданството на ЕС.

След учебната 2020 – 2021 г. мрежата на EPAS включва 3 897 старши посланици и 58 900 младши посланици от 1 572 сертифицирани училища в 27-те държави членки. През учебната 2020 – 2021 г. училищата са били домакини на 11 980 прояви на EPAS с участието на 242 членове на ЕП. Въвеждането на цифрово участие разшири обхвата на дейностите. Засиленото междуинституционално сътрудничество, по-специално чрез новите центрове Europe Direct, също допринесе за разширяване на програмата. Въпреки това продължават да съществуват трудности при достигането до училищата в селските райони. Също така участието на учители и обучаеми е на доброволна основа, без официално признаване на програмата от националните органи, което ограничава допълнително ангажираността на участниците. В допълнение човешките и бюджетните ограничения затрудняват разширяването в целия ЕС.

„Евроскола“, създадена през 1990 г., допълва EPAS и дава възможност на учениците да участват в симулации на работата на Европейския парламент. Всяка година „Евроскола“ е домакин на 20 сесии годишно в Страсбург, като приема около 10 000 учащи се на възраст между 16 и 18 години от всички държави членки. Европейският парламент засили полезното взаимодействие между EPAS и „Евроскола“, което даде възможност на EPAS да се ангажира повече, за да се възползва от „Евроскола“ – изключително ценена възможност от страна на участниците.

Гражданското образование в държавите членки

Заклученията в настоящия доклад се основават на ограничените налични данни на европейско равнище, които дават само частична представа за това как гражданското

⁷ <https://europa.eu/youth/solidarity/projects>

образование се преподава и интегрира в училищата в целия Съюз. Най-пълната информация, която предлага сравними данни за държавите членки, е Международното проучване в областта на гражданското образование (ICCS), подкрепено от Европейската комисия, като последното му издание датира от 2016 г. и обхваща само 14 държави членки⁸. До 2022 г. се очаква ново издание. През 2018 г. Съвместният изследователски център на Европейската комисия извърши анализ въз основа на данните от ICCS. Това се допълва от доклада на мрежата „Евридика“ от 2017 г., който съдържа качествени данни, обхващащи всички държави членки. Освен това Европейската комисия посвети своя Обзор на образованието и обучението през 2018 г. на гражданското образование. В допълнение към тези източници докладът на EPRS за 2021 г. относно изпълнението на дейностите за гражданско образование в ЕС предлага обзор на 10 държави членки през 2021 г.

Допълнителна трудност при оценката на осъществяването на гражданско образование се крие в неустановеността на понятието и липсата на единно определение в различните проучвания.

Основни констатации относно прилагането на образователните политики по отношение на гражданското образование

Като се възприема най-широкото определение, в доклада на „Евридика“ от 2017 г. се посочва, че гражданското образование е част от националните учебни програми за общо образование във всички държави. В повечето държави членки на политическо равнище се поставя акцент върху понятия като демокрация, свобода, справедливост и приобщаване. Тези учебни програми съчетават класически подходи към гражданското образование, насърчаващи по-доброто разбиране на политическите институции и процеси, с многоизмерни умения и компетентности, за да се насърчат конструктивни взаимодействия, критично мислене и действие по социално отговорен и демократичен начин. В проучването на ICCS се стига до заключението, че е налице преобладаващ национален акцент върху преподаването на гражданско образование, докато международните измерения (европейско и световно) не са толкова силни. В някои държави членки възниква напрежение между националното и наднационалното равнище, както и между колективния и индивидуалния обхват на гражданското образование. В тези случаи, като например Полша или Унгария, се поставя по-силен акцент върху разработването на националистическо тълкуване на гражданството, културата и историята, оценяващо дисциплината и адаптирането, а не върху свободата и критичния ангажимент. Освен това в доклада на EPRS се подчертава, че гражданското образование лесно се става жертва на политизиране, което оказва въздействие върху съдържанието, методите и часовете, посветени на предмета. Тези фактори могат да вариат значително в зависимост от промените в управлението.

Начините на преподаване на гражданското образование се различават значително. Гражданското образование може да бъде отделен предмет, то може да бъде интегрирано в по-широки задължителни предмети или области на обучение, като например социални науки или езиково обучение, или може да бъде междудисциплинарна цел, изпълнявана съвместно от различни учители. На практика се наблюдава предпочитание към

⁸ Белгия (фламандски регион), България, Хърватия, Дания, Естония, Финландия, Германия (провинция Северен Рейн-Вестфалия), Италия, Латвия, Литва, Малта, Нидерландия, Словения и Швеция.

междудисциплинарните подходи. Това обаче изисква значително обучение на голям брой учители и координация между факултетите. Като отделен предмет гражданското образование често се преподава в средното образование. В тези случаи обучението на учителите по отношение на съдържанието, компетентностите и необходимите умения е от решаващо значение за успешното изпълнение. Освен това специализираните учители могат да предоставят важна подкрепа на другите, ако предметът се преподава хоризонтално.

Често учебните програми са придружени от общи, специфични цели, както и от учебни резултати като насоки за изпълнението на учебната програма. През 2017 г. най-малко 19 държави са комбинирали всички тези възможности. Някои експерти посочват, че претоварените учебни програми, традиционното преподаване и силно централизираните образователни системи създават несъответствия между предписанията на учебните програми и действителната практика в училищата.

Открити са големи различия между държавите членки по отношение на времето, посветено на този предмет. Когато предметът се преподава самостоятелно, броят часове обикновено е по-голям. Значителни различия се наблюдават и по отношение на броя на учебните години, през които се преподава задължителният отделен предмет, който варира от 1 до 12 години.

През 2017 г. в 17 образователни системи са проведени национални тестове по гражданското образование в общото образование, обикновено в края на учебната година. Само няколко образователни системи провеждат такива тестове за оценка на образователната система като цяло или за оценка на училището с цел подобряване в областта на гражданското образование.

Що се отнася до готовността за преподаване на гражданско образование, през 2017 г. половината от държавите не са имали въведени разпоредби или препоръки относно компетентностите в областта на гражданското образование чрез първоначална подготовка на учителите. Много малко системи действително са обучавали учителите как да оценяват или непрекъснато да получават актуални подходящи знания по основните въпроси на гражданското образование. Това е особено важно по отношение на европейското измерение на гражданското образование, където често сред работещите в сферата на образованието липсват задълбочени познания за Съюза.

Важно е да се отбележи, че липсва разбиране за това как да се извършва ефективна оценка на гражданското образование, което се дължи на липса на насоки от страна на образователните органи. През 2017 г. една трета от анкетираните държави не са предоставяли никакви разпоредби или препоръки на централно равнище относно оценката на гражданското образование.

Всички източници показват още по-слабо внимание към гражданското образование в първоначалното професионално образование и обучение (ППО) в сравнение с общото образование.

Основни констатации относно постиженията на обучаваните в областта на гражданското образование

Проучването на ICCS показва увеличение на средните резултати в областта на гражданските знания за периода 2009 – 2016 г. в сравнение с предходното издание. Резултатите от ICCS от 2016 г. показват големи различия в рамките на държавите – членки на ЕС, участващи в проучването, и между тях, като по-голямата част от учащите в участващите държави показват компетентности над прага. Само 35% от учащите демонстрират цялостно познаване и разбиране на гражданските концепции и демонстрират известна критична перспектива. Освен това проучването показва разлики, свързани с пола, като резултатите на учащите жени са статистически по-високи от тези на мъжете. Експертите предупреждават, че праговото равнище вероятно ще бъде недостатъчно за справяне с горепосочените предизвикателства и промени⁹; това подчертава необходимостта от разработване на нови стратегии за преподаване на гражданско образование.

Що се отнася до образованието по европейското гражданство, ICCS стига до заключението, че през 2016 г. 83% от анкетираните ученици са съобщили, че са имали възможности да научат за историята на Европа в училище. Средно едва 50% от учениците съобщават, че имат възможности да научат за Европа в училище. Важно е да се отбележи, че в доклада се стига до заключението, че подкрепата на учащите за сътрудничество между европейските държави се свързва положително с по-високо равнище на гражданско познание.

Както гражданските познания, така и гражданската самоефикасност при предприемането на граждански действия предсказват възприятията на учениците за демократичните институции. Това обаче не винаги води до по-голямо доверие в демократичните институции, като само 50% от учащите имат доверие в гражданските институции, докато 70% от учащите имат доверие в Европейския съюз, а 72% – в Европейския парламент.

Що се отнася до начините на изпълнение, проучванията стигат до заключението, че учащите не научават за гражданството само като придобиват знания. Училищните практики като дискусии в класната стая и дейности за учене чрез практика насърчават критичното мислене и помагат на учениците да разберат другите и да развият отворени социални нагласи. Важно е да се отбележи, че насърчаването на активно участие в демократичните практики в училище е свързано положително с очакваното им бъдещо политическо и изборно участие. По същия начин активното участие на общността се свързва положително с гражданските нагласи на учениците. И накрая, беше установена положителна корелация между общите образователни постижения и активното гражданство.

Въпреки че настоящият доклад е съсредоточен главно върху формалното образование, проучванията и заинтересованите страни подчертават значението на разработването на подход за учене през целия живот към гражданското образование.

9

https://www.dcu.ie/sites/default/files/edc/pdf/european_union_postet2020_expert_panel_inclusion_and_citizenship_issue_paper.pdf

ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА РЕЗОЛЮЦИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ

относно прилагането на мерки за гражданско образование (2021/2008(INI))

Европейският парламент,

- като взе предвид член 2 и член 10, параграф 3 от Договора за Европейския съюз (ДЕС),
- като взе предвид членове 9 и 165 от Договора за функционирането на Европейския съюз,
- като взе предвид Хартата на основните права на Европейския съюз,
- като взе предвид целите на ООН за устойчиво развитие (ЦУР), по-специално цел 4 (качествено образование) и цел 4.7,
- като взе предвид съобщението на Комисията от 5 март 2020 г., озаглавено „Съюз на равенство: Стратегия за равенство между половете (2020 – 2025 г.)“ (COM(2020)0152),
- като взе предвид своята резолюция от 9 септември 2015 г. относно еманципирането на момичетата в ЕС посредством образованието¹⁰,
- като взе предвид съобщението на Комисията от 12 ноември 2020 г., озаглавено „Съюз на равенство: Стратегия за равнопоставеност на ЛГБТИК за 2020 – 2025 г.“ (COM(2020)0698),
- като взе предвид своята резолюция от 25 март 2021 г. относно определянето на политиката в областта на цифровото образование¹¹,
- като взе предвид Референтната рамка на Съвета на Европа за компетентности за демократична култура,
- като взе предвид заключенията на Съвета и на представителите на правителствата на държавите членки, заседаващи в рамките на Съвета, относно насърчаване на демократичната осъзнатост и демократичната ангажираност сред младите хора в Европа¹²,
- като взе предвид Хартата на Съвета на Европа за образование за демократично гражданство и образование по правата на човека,
- като взе предвид съобщението на Комисията от 4 март 2021 г. относно плана за действие на Европейския стълб на социалните права (COM(2021)0102),

¹⁰ ОВ С 316, 22.9.2017 г., стр. 182.

¹¹ ОВ С 494, 8.12.2021 г., стр. 2.

¹² ОВ С 415, 1.12.2020 г., стр. 16.

- като взе предвид Европейския стълб на социалните права, провъзгласен и подписан от Съвета на ЕС, Европейския парламент и Комисията на 17 ноември 2017 г.,
- като взе предвид съобщението на Комисията от 14 ноември 2017 г., озаглавено „Укрепване на европейската идентичност чрез образование и култура – Приносът на Европейската комисия към срещата на лидерите в Гьотеборг, 17 ноември 2017 г.“ (COM/2017/0673),
- като взе предвид съобщението на Комисията от 14 юни 2016 г., озаглавено „Подпомагане на предотвратяването на радикализацията, водеща до насилнически екстремизъм“ (COM(2016)0379),
- като взе предвид съобщението на Комисията от 1 юли 2020 г., озаглавено „Европейска програма за умения за постигане на устойчива конкурентоспособност, социална справедливост и издръжливост“ (COM(2020)0274),
- като взе предвид съобщението на Комисията от 30 септември 2020 г., озаглавено „План за действие в областта на цифровото образование за 2021 – 2027 г. Приспособяване на образованието и обучението към цифровата ера“ (COM(2020)0624),
- като взе предвид стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението („Образование и обучение 2020“), и по-специално нейната цел за насърчаване на равнопоставеността, социалното сближаване и активното гражданско участие,
- като взе предвид съобщението на Комисията от 30 септември 2020 г. относно постигането на европейското пространство за образование до 2025 г. (COM(2020)0625),
- като взе предвид препоръката на Съвета от 22 май 2018 г. относно ключовите компетентности за учене през целия живот¹³,
- като взе предвид препоръката на Съвета от 22 май 2018 г. относно утвърждаването на общите ценности, приобщаващото образование и европейското измерение на преподаването¹⁴,
- като взе предвид резолюцията на Съвета от 19 февруари 2021 г. относно стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението с оглед на европейското пространство за образование и отвъд него (2021 – 2030 г.)¹⁵,
- като взе предвид заключенията на Съвета и представителите на правителствата на държавите членки, заседаващи в рамките на Съвета, от 17 май 2021 г. относно укрепване на многостепенното управление при насърчаване на участието на

¹³ ОВ С 189, 4.6.2018 г., стр. 1.

¹⁴ ОВ С 195, 7.6.2018 г., стр. 1.

¹⁵ ОВ С 66, 26.2.2021 г., стр. 1.

младите хора в процесите на вземане на решения¹⁶,

- като взе предвид декларацията относно популяризирането чрез образование на гражданството и общите ценности – свобода, толерантност и недискриминация (Парижка декларация от 2015 г.), подписана на 17 март 2015 г. в Париж, Франция,
- като взе предвид доклада на Европейски граждански панел 1 от Конференцията за бъдещето на Европа, озаглавен „По-силна икономика, социална справедливост и работни места/Образование, култура, младеж и спорт/Цифрова трансформация“,
- като взе предвид доклада от Срещата на европейската младеж през 2021 г., озаглавен „Доклад за младежките идеи за Конференцията за бъдещето на Европа“,
- като взе предвид доклада на мрежата „Евридика“ на Комисията от 7 ноември 2017 г., озаглавен „Гражданското образование в училище в Европа, 2017 г.“,
- като взе предвид резолюцията на Съюза на европейските федералисти (UEF) относно систематичен подход към образованието по европейското гражданство, приета на 4 юли 2021 г. на XXVII европейски конгрес на UEF във Валенсия,
- като взе предвид брифинга от май 2021 г. на Службата на ЕП за парламентарни изследвания относно европейското пространство за образование и стратегическата рамка за образование и обучение за периода до 2030 г.,
- като взе предвид доклада на мрежата „Евридика“ на Комисията от 19 октомври 2021 г., озаглавен „Равенство в училищното образование в Европа – Структури, политики и резултати на учениците“,
- като взе предвид доклада на Комисията от 15 декември 2021 г., озаглавен „Доклад за гражданството на ЕС за 2020 г. – Овластяване на гражданите и защита на техните права“ (COM(2020)0730),
- като взе предвид плана за действие на Комисията за европейската демокрация от 3 декември 2020 г.,
- като взе предвид обобщението на констатациите и обсъжданията по време на Форума за бъдещето на ученето през 2019 г., публикувано от европейската експертна група към Комисията за образование и обучение на 7 декември 2019 г.,
- като взе предвид доклада на Комисията от юни 2020 г., озаглавен „Гражданство и демокрация на Европейския съюз“,
- като взе предвид насоките на мрежата „Жан Моне“ от 2017 г. за специалистите по подготовка на учители относно идентичността и гражданството на децата в Европа,
- като взе предвид доклада на Комисията от 18 март 2015 г., озаглавен „Насърчаване на гражданството и общите ценности – свобода, толерантност и недискриминация чрез образование – Преглед на развитието на образователната

¹⁶ ОВ С 241, 21.6.2021 г., стр. 3.

- политика в Европа след Парижката декларация от 17 март 2015 г.“,
- като взе предвид Обзора на образованието и обучението за 2018 г. и 2020 г.,
 - като взе предвид тематичния документ на европейската експертна група за образование и обучение относно приобщаването и гражданството,
 - като взе предвид своята резолюция от 12 април 2016 г. относно обучението за Европейския съюз в училище¹⁷,
 - като взе предвид своята резолюция от 19 януари 2016 г. относно ролята на межкултурния диалог, културното многообразие и образованието за популяризирането на основните ценности на ЕС¹⁸,
 - като взе предвид своята резолюция от 11 ноември 2021 г. относно европейското пространство за образование: общ холистичен подход¹⁹,
 - като взе предвид своята резолюция от 12 декември 2017 г., озаглавена „Докладът за гражданството на ЕС за 2017 г.: укрепване на правата на гражданите в Съюз на демократична промяна“²⁰,
 - като взе предвид своята резолюция от 7 юли 2021 г. относно гражданския диалог и гражданското участие в процеса на вземане на решения в ЕС²¹,
 - като взе предвид член 54 от своя Правилник за дейността, както и член 1, параграф 1, буква д) от решението на Председателския съвет от 12 декември 2002 г. относно процедурата по разрешаване на изготвянето на доклади по собствена инициатива и приложение 3 към него,
 - като взе предвид доклада на комисията по култура и образование (A9-0060/2022),
- А. като има предвид, че образованието е основно право и обществено благо, което следва да бъде еднакво достъпно и безплатно за всички; като има предвид, че в Стълба на социалните права се посочва, че всеки има право на качествено и приобщаващо образование и обучение през целия живот, за да може да участва в обществото изцяло и смислено; като има предвид, че образованието и ученето не следва да се разглеждат единствено като инструмент, обслужващ пазара на труда;
- Б. като има предвид, че новите системни предизвикателства с местно, регионално и глобално въздействие, като например изменението на климата, цифровия преход, социалните и териториалните различия или самата наднационална политическа интеграция, изискват съответно адаптиране на образователните системи, включително гражданското образование; като има предвид, че екологичният преход и Зеленият пакт изискват разширяване на гражданското образование, за да се включи необходимостта от отговорни действия не само в рамките на дадена общност или общество, но и към планетата като цяло; като има предвид, че

¹⁷ ОВ С 58, 15.2.2018 г., стр. 57.

¹⁸ ОВ С 11, 12.1.2018 г., стр. 16.

¹⁹ Приети текстове, P9_TA(2021)0452.

²⁰ ОВ С 369, 11.10.2018 г., стр. 11.

²¹ ОВ С 99, 1.3.2022 г., стр. 96.

цифровият преход и програмата в областта на цифровите технологии откриват нови възможности за активно гражданство и демократично участие онлайн, но също така включват рискове и заплахи, породени от невярната информация и дезинформацията; като има предвид, че активното цифрово гражданство следва да вземе предвид и да обърне внимание на цифровото разделение между поколенията; като има предвид, че ангажирането на местните, националните и европейските медии в популяризирането на европейската култура и история е важна част от обществения дебат и гражданската ангажираност;

- В. като има предвид, че гражданското образование трябва да се разбира като многостепенно, обхващащо местното, регионалното, националното, европейското и световното измерение на гражданството; като има предвид, че текущият процес на глобализация и европейска интеграция ще изисква новото поколение европейци да се ангажират политически във все по-голяма степен на множество равнища, за да могат да живеят и да работят в международен план и да се ориентират в различията в ежедневието си; като има предвид, че критичното мислене, междуличностните умения и гражданските компетентности са все по-важни на пазара на труда и в социалния живот; като има предвид, че обществата стават все по-многообразни, поради което зачитането на многообразието от култури и произход и отхвърлянето на всякакъв вид дискриминация срещу жените, ЛГБТИК лицата или малцинствата са от още по-голямо значение в Европа;
- Г. като има предвид, че за гражданското образование е от полза наличието на междусекторен подход и взаимно сътрудничество между формалното, неформалното и самостоятелното образование; като има предвид, че гражданското образование дава възможност на преподавателите и учащите откриват ценности, нагласи, умения и знания и да разбират света заедно, в т.ч. чрез педагогика, основана на участието;
- Д. като има предвид, че наблюдаваните в държавите членки социално-политически промени, вариращи от социална поляризация и ниско институционално доверие до отстъпление от демокрацията, подкопаване на принципите на правовата държава, изключващ национализъм и инструментализиране на евроскептицизма за политически цели, наред с възхода на екстремистките движения, възраждането на расизма и ксенофобията във всичките ѝ форми, авторитаризма и невярната информация и дезинформацията, могат да представляват сериозна заплаха за европейските демокрации и да дестабилизируют ЕС като цяло; като има предвид, че укрепването на гражданското образование във формална, неформална и самостоятелна среда, посредством образование за учене през целия живот, би могло да играе важна роля в противодействието на тази тенденция и създаването на по-открит политически дебат, както и насърчаване на по-голямо участие на гражданите в политическите и законодателните процеси на национално и европейско равнище;
- Е. като има предвид, че политическата подкрепа за Съюза обикновено се изразява по-скоро чрез чувства, нагласи и ценности, а не толкова чрез конкретното въздействие върху ежедневието на гражданите; като има предвид, че сред гражданите, особено младежта, се наблюдава липса на близост и разбиране на демократичните процеси и механизми за участие на Съюза; като има предвид, че

един подновен европейски импулс за гражданско образование може да бъде начин за насърчаване на младите хора да участват в избори, като се ограничи привлекателността на екстремистките и популистките дискурси и по този начин се засили и социалното сближаване;

- Ж. като има предвид, че появата на динамично европейско гражданство беше възпрепятствана от недостатъчни познания и емоционална празнина, както и от липса на механизми, даващи възможност за участие на гражданите и диалог; като има предвид, че европейската идентичност допълва множеството местни, национални, географски, културни или други идентичности, които дадено лице може да има; като има предвид, че недостатъчните познания или невежеството за ЕС и слабо разбиране за неговото функциониране и добавена стойност могат да допринесат за усещането за демократичен дефицит и да доведат до недоверие, гражданска неангажираност и евроскептицизъм в държавите членки;
- З. като има предвид, че в резолюцията на Парламента от 12 април 2016 г. относно обучението за Европейския съюз в училище беше отправен призив към Комисията да предостави обща рамка и да изготви насоки с конкретни примери за учене за ЕС с цел насърчаване на обективен и критичен поглед върху ползите от Европейския съюз за неговите граждани;
- И. като има предвид, че в резолюцията на Парламента от 11 ноември 2021 г. относно европейското пространство за образование (ЕПО) беше отправен призив към ЕПО да осигури възможност за по-голям поток от учащи, учители и знания, като се насърчи чувството за европейска принадлежност и гражданско съзнание, гарантират се права и ценности, осигуряват се справедливи и равни възможности и се подобрява социалното сближаване;
- Й. като има предвид, че Комисията не е предприела никаква съществена инициатива от системен характер в тази стратегическа област; като има предвид, че съществуващите програми на ЕС като „Еразъм+“ или Европейският корпус за солидарност все още имат значителен неразгърнат потенциал за подобряване на прилагането на гражданското образование с по-стратегически подход към компонентите на формалното, неформалното и самостоятелното учене на програмите и с по-добра координация на ресурсите; като има предвид, че Комисията и държавите членки следва да направят повече, за да подобрят и повишат потока на информацията относно Европейския съюз и конкретни права и задължения;
- К. като има предвид, че няколко държави членки са разработили национални доброволчески схеми; като има предвид, че създаването и развитието на тези схеми е важно, за да се насърчи практическо гражданско образование, да се засили социалното сближаване, да се даде възможност за мобилизиране за каузи от общ интерес, особено за хората с по-малко възможности, и да се допринесе за личностното и професионалното развитие на участниците; като има предвид, че по-голямата европейска гражданска мобилност може да допринесе за увеличаване на чувството на младите хора за принадлежност към една европейска общност, като засили възникването на Европа на гражданите; като има предвид, че националните доброволчески схеми имат потенциал да бъдат естествен портал към европейска мобилност за младите хора, особено за тези с по-малко

възможности;

- Л. като има предвид, че Европейският корпус за солидарност, създаден през 2018 г. като приемник на Европейската доброволческа служба, установена през 1996 г., е общата европейска програма за мобилност за доброволчество, но разполага с ограничен бюджет за периода 2021 –2027 г.; като има предвид, че следва да се развиват повече полезни взаимодействия и сътрудничество между Европейския корпус за солидарност и националните доброволчески системи, а така също и между съществуващите национални доброволчески системи чрез Европейския корпус за солидарност;

Състояние на гражданското образование в ЕС

1. изразява съжаление, че няма общо определение за гражданско образование; счита, че преподаването на гражданско образование включва комбинация от знания, умения, методи, инструменти, съдържание, компетентности, нагласи, ценности и грижи и е от съществено значение за формирането на солидарност и чувство за принадлежност;
2. счита, че едно минимално разбиране за гражданското образование следва да осигурява теоретично разбиране относно политическите, правните, социалните, екологическите и икономическите понятия и структури, включително тези, отнасящи се до европейското равнище, както и относно събитията на световно равнище, съизмеримо с равнището на образование и обучение и съчетано с практически опит; изтъква значението на критичното мислене и медийната грамотност като неразделна част от гражданското образование; настоява, че е необходимо педагогическо обновяване и приемане на теоретичен и практически подход към гражданското образование в Съюза; предлага придържане към определенията за гражданско образование, дадени в Хартата на Съвета на Европа за образование за демократично гражданство и образование по правата на човека и в Референтната рамка на Съвета на Европа за компетентности за демократична култура;
3. изразява загриженост относно ограничения акцент върху европейските и световните аспекти на гражданството в националните учебни програми; отбелязва с безпокойство, че едва половината от учениците в ЕС съобщават, че имат възможности да научат за Европа в училище; подчертава, че подкрепата на учащите за сътрудничество между европейските държави се свързва положително с по-високо равнище на гражданско познание; изразява съжаление относно нарастващото напрежение между националното и европейското равнище в учебните програми на някои държави членки; изразява безпокойство относно прекомерното политизиране на гражданското образование и последиците от това, като например многократни и драстични промени в учебните програми, и отново изтъква необходимостта от дългосрочна стабилност и съгласуваност при предоставянето на гражданско образование;
4. подчертава, че социално-политическите и глобалните промени ще изискват значително повишаване на настоящото равнище на качество и подходите към гражданското образование; изразява тревога, че резултатите на учащите от мъжки

- пол са значително по-ниски в сравнение с тези на учащите от женски пол²²; изразява загриженост относно дисбалансите по отношение на средното гражданско познание в държавите членки и между тях; отбелязва, че учащите, живеещи в селски, отдалечени, най-отдалечени райони и райони в неблагоприятно социално положение, са изправени пред допълнителни пречки, когато участват в програми за гражданско образование; потвърждава, че всеки обучаем трябва да има достъп до висококачествено гражданско образование, съсредоточено върху специфичните му потребности, що се отнася до финансирането и инфраструктурата, наред с други ресурси, което е от решаващо значение за успешното създаване на европейско пространство за образование;
5. посочва, че въпреки че някои аспекти на гражданското образование присъстват в повечето национални учебни програми, съществуват големи различия между държавите членки и вътре в тях по отношение на равнищата на образование, на които то се преподава, общия брой часове, посветени на предмета, съдържанието и методологиите; отбелязва, че само в някои държави членки има структурирани оценки, цели, педагогически ориентации или специфични обучения за учителите; отбелязва, че дори когато тези елементи са налице, съществува несъответствие между националните програми и тяхното ефективно изпълнение в училищата;
 6. припомня, че качеството на преподаването оказва най-силно въздействие върху ефективното учене и поради тази причина първоначалното и продължаващото обучение на всички учители и педагози, независимо от предмета им на специализация, трябва да бъде приоритет в областта на гражданското образование и в частност по отношение на европейското и световното измерение на гражданското образование;
 7. подчертава, че липсата на сериозни научни изследвания относно как да се преподава и оценява ефективно гражданското образование и липсата на подходящи педагогически инструменти за тази цел възпрепятстват ефективното преподаване на гражданското образование; отбелязва, че някои емпирични доказателства сочат, че подходите, обхващащи цялото училище или цялата общност, оказват положително въздействие върху гражданските умения и нагласи; счита, че когато става въпрос за гражданско образование, следва да се вземат предвид педагогическите подходи, основани на участието, за да се даде възможност на учащите се да придобият опит в областта на гражданството във всичките му измерения и тяхната роля във и за Европейския съюз, държавите членки, отделния човек и обществото като цяло;
 8. осъжда липсата на внимание към гражданското образование в първоначалното професионално образование и обучение и образованието за възрастни; призовава за включване на гражданското образование във всички равнища на образование, адаптирано към специфичните характеристики и нужди на обучаваните; изразява съжаление относно липсата на акцент върху стойността на контекстите на учене между поколенията, които улесняват диалога между поколенията;
 9. счита, че никога не е прекалено рано да се учи относно гражданството на

²² Schulz, W. et al., *Becoming Citizens in a Changing World* („Да станем граждани в един променящ се свят“), Доклад за международното проучване за гражданско образование за 2016 г. на Международната асоциация за оценка на образователните постижения (IEA), Springer, Cham, 2016 г.

регионално, национално, европейско и световно равнище; отбелязва, че образованието в ранна детска възраст играе важна роля за развитието на съществено значими социални и емоционални умения и полага основите за благосъстояние, диалог, взаимно уважение, разбиране и общи ценности;

10. припомня решаващата педагогическа роля на неформалното и самостоятелното учене, включително доброволчеството, менторството, дебатирането и спорта, за развитието на социални и граждански умения, компетентности и поведение и за формирането на отговорни и активни граждани;

Политики на ЕС в областта на гражданското образование

11. изразява съжаление, че политическият консенсус на европейско равнище относно необходимостта от напредък в гражданското образование и преподаването на общи европейски ценности не е намерил израз в конкретни цели, задачи и критерии, и заключава, че политиките в областта на гражданското образование страдат от пропуски в прилагането;
12. счита, че програмите на ЕС имат ограничен принос за постигането на напредък по някои измерения на гражданското образование, главно поради липсата на изрична пряка подкрепа, ограничените ресурси и неравномерното географско покритие; изразява съжаление, че финансираните от ЕС проекти в тази област досега не са оказали широкомащабно дългосрочно въздействие;
13. счита, че липсва съгласуваност на политиките в областта на гражданското образование на равнището на ЕС и че понастоящем не съществува инструмент на политиката, който да обединява по структуриран начин всички съответни служби и органи;
14. заключава, че програмите на ЕС, например „Еразъм+“, „Хоризонт Европа“, Европейският корпус за солидарност, програма „Права и ценности“ или „Творческа Европа“, наред с другите, са допринесли, главно косвено, за активното предоставяне на гражданско образование; отбелязва обаче, че те не са успели да доведат до системно и трайно въздействие;
15. потвърждава, че въз основа на членове 9, 10, 165 и 166 от ДЕС и Хартата на основните права на Европейския съюз ЕС носи основната отговорност за насърчаване на образованието по гражданството на ЕС, като начин да се гарантира по-задълбочено познаване сред неговите граждани на европейския проект като съюз на демократични държави и така да се гарантира на неговите граждани правото да участват пълноценно в политическия живот и вземането на решения на равнището на ЕС;
16. изтъква волята за насърчаване на обща европейска идентичност чрез обща академична програма и за силно интегриране на европейско измерение в образованието, изразена от гражданите в контекста на Конференцията за бъдещето на Европа, както и изискването на европейските млади хора в учебните програми да бъдат включени знания за възможностите и ползите от Европа;
17. отбелязва, че някои държави членки признават положителното влияние на развитието на политиките на ЕС за насърчаване на образователни промени в

областта на гражданското образование;

18. изразява загриженост относно липсата на ефективни действия от страна на Комисията по отношение на напредъка по Рамката за ключови компетентности за учене през целия живот от 2018 г. – „Гражданска компетентност“, докато други основни компетентности са отразени в целевите показатели на стратегическата рамка „Образование и обучение 2020“ или са подкрепени от специални рамки за компетентности за улесняване на преподаването и усвояването на национално равнище;
19. обръща внимание на връчването на наградата „Европейски гражданин“ за 2021 г. на инициативи за дебати на ученици; счита, че в атмосфера на нарастваща поляризация демократичният дебат е по-важен от всякога; счита, че насърчаването на умения и компетентности за водене на дебати е неразделна част от гражданското образование;
20. отбелязва значението на гражданското образование за повишаване на осведомеността относно климатичния преход и за постигане на Целите за устойчиво развитие до 2030 г.; подчертава връзката между гражданското образование и образованието за устойчивост и значението на координирането на усилията, които се полагат за интегриране на двете области в политиките, учебните програми, педагогическите подходи и методологиите в рамките на формалното, неформалното и самостоятелното учене и образование;

Препоръки за обновено образование по европейското гражданство

21. насърчава държавите членки да подкрепят, преразгледат и актуализират своите образователни системи и всички форми на свързано с ЕС съдържание на учебните програми на всички равнища на образованието и обучението, включително професионалното образование и обучение, с оглед укрепване на европейското измерение, като същевременно активно насърчават регионалните и местните органи да сторят същото, особено когато имат преки правомощия в рамките на образователните системи;
22. подчертава във връзка с това, че е важно в рамките на образование по европейското гражданство да се отчита езиковото многообразие, като се обръща необходимото внимание на малцинствените и регионалните езици, а така също и на застрашените езици;
23. повтаря призива си към държавите членки и образователната общност да включат всички хора, включително тези с мигрантски произход, мигранти, бежанци и религиозни общности, в двупосочни, уважаващи и овластяващи процеси за изграждане на гражданство, като се гарантира активно участие в гражданския и културния живот; счита, че насърчаването на по-добро разбиране от гражданите на историческите и личните причини за пътуванията на мигрантите, включително колониализма, както и на общия културен произход, е важен компонент на глобалното гражданство;
24. изисква от държавите членки да подобрят и разширят възможностите за първоначално и текущо професионално развитие и развитие през целия живот на учителите, педагозите, семействата и по-широката образователна общност и да им

осигурят подходяща подкрепа и ресурси за преподаване на гражданско образование, разработено в тясно сътрудничество с всички имащи отношение деятели на равнището на ЕС и на национално равнище;

25. във връзка с това настоятелно призовава Комисията да разработи обща рамка за компетентност за гражданско образование за учителите и учащите за ключовата компетентност „Гражданство“, включваща многоезични и междукултурни компетентности на преподавателите и отчитаща местната, регионалната, националната, европейската и глобалната сфера, по подобие на европейската рамка за цифрова компетентност, европейската рамка за предприемаческа компетентност, европейската рамка за лични, социални и учебни умения за придобиване на ключови компетентности, както и наскоро стартираната европейска рамка за компетентности в областта на устойчивостта, като изгражда връзки между всички рамки;
26. подчертава необходимостта от популяризиране и насърчаване на възможностите за мобилност, партньорското обучение и обмена на най-добри практики сред преподавателския състав; счита, че хибридните и гъвкави характеристики на мобилността в програма „Еразъм+“ за периода 2021 – 2027 г. са възможност за увеличаване на мобилността на настоящите и бъдещите учители; насърчава Комисията да популяризира краткосрочната мобилност на учителите и да установява дългосрочни партньорства за мобилност, като се възползва от цифровите средства, без да заменя физическата мобилност и междуличностния обмен;
27. призовава държавите членки и Комисията да насърчават и улесняват висококачествено обучение в рамките на работното време по теми, свързани с ЕС, за учители, друг педагогически персонал, младежки лидери и обучители, включително модули в чужбина, които им позволяват да прекарват част от обучението си в друга държава членка, и чрез гарантиране на признаването на техните компетентности да преподават за ЕС;
28. призовава за създаване и популяризиране на награда „Евроучител“; повтаря призива си за създаване на Академии за учители „Еразъм+“ за насърчаване на европейско измерение в образованието; призовава Комисията да отправи покана за представяне на предложения за Академия за учители „Еразъм+“, посветена на гражданското образование, за учители, обучители и учащи от формалния и неформалния сектор, включително сектора на професионалното образование и обучение (ПОО);
29. призовава Комисията и държавите членки да засилят полезните взаимодействия с цел увеличаване на системното въздействие на гражданското образование и да работят заедно за разработване на модул за първоначално обучение на учители, за да се запознаят учителите с европейските образователни системи, най-добрите педагогически практики, платформите, инструментите и партньорствата на ЕС за обмен, които отразяват европейските ценности и насърчават появата на образователна култура на европейско гражданство, като същевременно отчитат различията в Европа; подчертава необходимостта от включване на този вид модул за обучение в програмата за Академии за учители;

30. призовава за признаване и валидиране на компетентностите за гражданство, придобити чрез неформално и самостоятелно обучение, включително младежка работа и доброволчество, както и за укрепване на връзките между формалното, неформалното и самостоятелното обучение в гражданското образование;
31. счита, че в рамката за сътрудничество след „Образование и обучение 2020“ следва да се обърне внимание на разработването на учебни програми и национални оценки в областта на гражданското образование, които включват всички съответни аспекти на тематичната област в съответствие с Европейската референтна рамка за демократична култура на Съвета на Европа и европейската референтна рамка за ключовите компетентности за учене през целия живот, по-специално по отношение на социалните и гражданските компетентности, като също се вземе предвид неформалното и самостоятелното обучение, координирането и подпомагането му;
32. призовава за създаване на нова работна група, която да се съсредоточи върху гражданското образование и да продължи работата на създадената след Парижката декларация от 2015 г. работна група „Образование и обучение 2020“ за насърчаване на общи ценности и приобщаващо образование;
33. призовава за разработване на конкретни и измерими цели и критерии за гражданско образование, включително образование по европейското гражданство, в стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението с оглед на европейското пространство за образование и отвъд него за периода 2021 – 2030 г.; посочва, че тези цели следва да бъдат превърнати в цели за 2025 г., с конкретни цели за учащите се в неравностойно положение, и да бъдат включени в конкретен план за действие за образование по европейското гражданство, отчитайки перспективата за учене през целия живот, като се започне от ранна детска възраст;
34. подчертава необходимостта от по-структуриран подход към идентифицирането и разпространението на резултатите от проектите за гражданско образование от програмите на ЕС, по-специално „Еразъм +“, „Хоризонт Европа“, „Европа за гражданите“, програма „Граждани, равенство, права и ценности“, „Творческа Европа“ и Европейския корпус за солидарност и продължилите го програми, за да се увеличат резултатите в целия Съюз, с участието на Европейския парламент в този процес; счита, че за тази цел е необходимо да се създаде постоянен механизъм за преглед и анализ на равнището на ЕС, за да се определят добри практики, които могат да бъдат широко разпространени и увеличени, за да допринесат за системни и дълготрайни промени в политиката;
35. подчертава необходимостта от решителен напредък в изследванията на това как най-добре да се преподава и оценява гражданското образование, и по-специално за образованието в ранна детска възраст, както и ролята на възможностите за формално, неформално и самостоятелно учене, и наблюдението на неговото прилагане въз основа на достатъчни и актуализирани сравнителни данни от всички държави членки; подчертава значението на ключово действие 2, ключово действие 3, катедрите „Жан Моне“ и „Хоризонт Европа“; приветства по-големия акцент на ключово действие 2 върху „общите ценности, гражданската ангажираност и участието“ в „Еразъм+“ за периода 2021 – 2027 г.;

36. подчертава необходимостта от по-големи инвестиции в образователни формати относно Европейския съюз на училищно и университетско равнище чрез укрепване на съществуващите мрежи и разработване на нови учебни програми, пригодени за такъв вид обучение; призовава специализираните факултети по европейски въпроси да се включат в проучването и внедряването на най-добрите методи и средства за преподаване на гражданско образование, като се използват наличните средства и ресурси на ЕС;
37. подчертава, че съдържателната насоченост на гражданското образование трябва да върви ръка за ръка с преподаването на цифрови умения и образование не само за да се отговори на изискванията на цифровия преход, но и за да се гарантира отговорно използване на цифровите медии;
38. повтаря призива си Комисията и държавите членки да разработят общи и основани на участието научни изследвания в областта на образованието, по-конкретно съпоставими тестове в целия ЕС в областта на гражданското образование, включително гражданството на ЕС, с ясно определен мандат и цели в рамките на компетентността на ЕС; препоръчва провеждане на специално проучване на Евробарометър относно общите познания на гражданите за ЕС, което да разшири обхвата на настоящата поредица „Гражданство и демокрация на Европейския съюз“;
39. призовава Комисията да включи модули за европейско гражданство и програма за посещения на обекти на природното, културното и смесеното наследство и паметни обекти от екологично и историческо значение за Съюза и държавите-домакини с цел насърчаване на межкултурен и диалогичен подход към историята и укрепване на европейските ценности и принципи като неразделна част от всички възможности за мобилност по програма „Еразъм+“ и Европейския корпус за солидарност;
40. призовава Комисията да насърчава по-активно гражданското образование за всички граждани, включително за възрастните, и да отрази това в съответните програми за финансиране и в работните групи; изисква от Комисията да обвърже инициативите на Европейската програма за умения с гражданските компетентности и да включи цифровото гражданство в разработването на Европейския сертификат за цифрови умения;
41. призовава за създаване на европейски значки за училищата и университетите, които активно насърчават гражданското образование; призовава за създаване на европейска награда в подкрепа на преподавателите и местните участници, които активно насърчават образованието за Европа;
42. отправя искане към Комисията да направи оценка на въвеждането на ново специфично направление в програма „Граждани, равенство, права и ценности“ за насърчаване на гражданското образование, със специални бюджетни средства, и да увеличи действията и дейностите, насочени към гражданското образование, по линия на „Еразъм +“ и „Хоризонт Европа“ със специални покани за представяне на предложения; призовава настоятелно Комисията да се възползва максимално от Европейската година на младежта (2022 г.), за да разработи конкретни програми и действия за укрепване на европейското гражданство и идентичност;

43. счита, че е важно да се разпространяват допълнително съществуващите възможности на равнището на ЕС сред образователната общност в областта на ПОО; счита, че е важно да се предостави съобразена с нуждите подкрепа за улесняване на достъпа до програмите; призовава за включване на специален акцент върху гражданското образование във всички дейности на ЕС в областта на професионалното образование и обучение, по-специално в дейностите на центровете за високи постижения в областта на професионалното образование;
44. изтъква ролята на Дома на европейската история за по-нататъшното разработване на специфични програми, инструменти и дейности, които изграждат убедителна представа за европейската интеграция и нейните основни ценности, по-специално за учащите и учителите на всички равнища на образование; призовава Комисията да си сътрудничи с Парламента в оценяването на начините за децентрализация на Дома на европейската история, за да се разшири достъпът до него, включително от държавите членки и по-специално от образователната общност, наред с други инициативи чрез засилено сътрудничество с културните институции на държавите членки, пътуващи изложби и мрежа от постоянни делегации;
45. призовава за всеобхватна европейска стратегия за европейско гражданско и свързано с гражданството образование, както и за създаване на платформи за подкрепа с цел насърчаване на нейното прилагане, с акцент по-специално върху споделените демократични ценности и принципи на ЕС и върху основните права – като човешко достойнство, демокрация, принципи на правовата държава, права на човека, равенство, толерантност, зачитане на различията и свобода на съвестта – с цел подобряване на разбирането на гражданите за институциите на ЕС, разпределението на правомощията, процеса на вземане на решения и за политиките на ЕС, повишаване на осведомеността относно ползите, правата и задълженията, произтичащи от гражданството на ЕС, разширяване на познанията за процеса на европейската интеграция, за това как да участват активно в демократичните процеси на ЕС и вземането на решения, и засилване на общо чувство за принадлежност;
46. насърчава организациите на гражданското общество, институциите, експертите и работещите в областта на гражданското образование да засилят сътрудничеството и да развиват полезни взаимодействия чрез отворени транснационални мрежи; изтъква ролята, която Мрежата за европейско гражданско образование е изиграла в осигуряването на форуми и в стремежа за по-силно приоритизиране на гражданското образование на национално, европейско и международно равнище; призовава за по-нататъшно институционализиране на подобни европейски мрежи, тъй като те развиват и насърчават инициативи за гражданско образование в Съюза и извън него;
47. подчертава, че стратегията следва да включва учене през целия живот и общностна перспектива, включваща неформалния и неофициалния сектор, както и предприятията и НПО, по-специално тези, които получават финансиране от ЕС, което следва да допринесе пряко за повишаване на знанията за ЕС сред участниците и общностите, в които те функционират;
48. счита, че стратегията следва да включва полезни взаимодействия със съответните дейности на ЕС в областта на младежта и политиките на ЕС за борба с расизма и

ксенофобията във всичките ѝ форми, омразата към ЛГБТИК лицата и дискриминацията срещу жените и малцинствата, като установи връзки с плана за действие на ЕС за борба с расизма и инструментите за финансиране, като например програма „Права, равенство и гражданство“;

49. призовава за интегриране на гражданското образование в съответните програми на ЕС и за засилване на полезните взаимодействия между тях, за да се увеличи системното въздействие на гражданското образование, наред с другото, чрез въвеждане и предоставяне на модул по гражданството на ЕС, който да се провежда като курс на обучение преди или успоредно с реализирането на проект, финансиран от структурните фондове на ЕС, или възможност за мобилност чрез програми като „Еразъм +“ или Европейския корпус за солидарност; счита, че преминаването на модул за обучение по гражданство на ЕС следва да води до сертифициране чрез микроквалификации;
50. насърчава Комисията в процеса на преговорите с държавите кандидатки за членство в ЕС да поощрява изучаването на ЕС в училище;
51. подчертава необходимостта от по-големи инвестиции в образователни формати относно Европейския съюз на училищно и университетско равнище, за формалното образование и за професионалното образование и обучение, чрез разработване на нови учебни програми; изисква от Комисията да предложи препоръка, съдържаща примерни учебни програми за началното, средното и висшето образование, а така също и за професионалното образование и обучение, относно ЕС и глобално гражданско образование, която да бъде приета на доброволна основа от държавите членки, при пълно зачитане на разпоредбите на Договора, и по-специално член 165 от ДФЕС, разработена съвместно с експерти от държавите членки, специализирани факултети по европейски въпроси, учители, педагози, учащи и широката образователна общност, и придружена от насърчителни мерки за прилагането ѝ; счита, че тези общи демонстрационни програми следва да насърчават по-добро разбиране на историята на европейската интеграция, организацията и структурата на съществуващите институции на ЕС, европейските изборни процеси и процесите на вземане на решения, включително средствата за участие на гражданите в демократичния живот на ЕС, като съчетават различни педагогически подходи и методи, в т.ч. теоретично и основано на проекти обучение, адаптирано към нуждите на обучаемите;
52. призовава Комисията да засили работата си по гражданското образование, за да се подобрят достъпността и качеството на гражданското образование във всички държави членки и да се подкрепи развитието на европейско измерение в гражданското образование за всички възрасти; счита, че една постоянна структура следва да отговаря за постигането на полезни взаимодействия на европейско равнище в областта на гражданското образование, да управлява ресурсите на ЕС, отпуснати за тази цел, и да координира усилията по отношение на общите методи, практики, инструменти и съдържание; счита, че тя следва да отговаря и за събирането на данни и за оценката на въздействието на финансираните от Съюза дейности за гражданско образование, за да се разпространят и увеличат най-успешните дейности и да се даде възможност на Комисията на тази основа да предлага политически и законодателни инициативи в тази област; счита, че тя следва да подкрепя възможностите за обучение в областта на гражданското

образование за учители и преподаватели и да насърчава транснационален обмен;

53. счита, че е неотложно да се постави начало на работа в тази посока чрез въвеждане на действие за осъществимост, съсредоточено върху събирането на данни, и оценка на въздействието на дейностите в областта на гражданското образование, координирани от специализирани отдели по гражданско образование в рамките на Генерална дирекция „Образование, младеж, спорт и култура“ на Комисията и Европейската изпълнителна агенция за образование и култура; счита, че това би могло да бъде възможност за увеличаване на подкрепата и координацията на действията на държавите членки в областта на гражданското образование и тяхното изпълнение, да се даде стратегическа насока за развитието на националните структури и учебни програми за гражданско образование и да се определят минимални общи стандарти по отношение на съдържанието и методологията на гражданското образование в целия Съюз; счита, че за тази цел тези звена следва да включват държавите членки, Европейския парламент, учащите и по-широката учебна общност;
54. приветства програмата „Училища – посланици“, която повишава осведомеността на учениците относно европейската парламентарна демокрация и европейските ценности, както и инициативата „Евроскола“, която предлага на практика потапяне в пленарната зала на Европейския парламент за ученици от средните училища, представляващо устойчива добавена стойност по отношение на индивидуалното предоставяне на образование по гражданство и активното участие в демократичния живот; призовава за въвеждане на сертифициране и признаване на уменията и компетентностите, придобити от участниците, както за обучаемите, така и за учителите; счита, че това е най-добра практика, която заслужава да бъде разширена, за да се постигне системен ефект в целия Съюз;
55. насърчава всички държави членки да създават и развиват национални доброволчески схеми; призовава Комисията и държавите членки да гарантират взаимно признаване между националните системи и да засилят европейското сътрудничество в областта на гражданските служби и младежките доброволчески дейности; насърчава националните доброволчески схеми и гражданските служби да предвидят европейска мобилност на реципрочна основа;
56. призовава Комисията и държавите членки да развиват европейската гражданска мобилност в рамките на Европейския корпус за солидарност, насочена към младите хора, с цел да се допринесе за ангажираност и служби, които са наистина европейски; с оглед на тази цел призовава Комисията и държавите членки да увеличат значително ресурсите за Европейския корпус за солидарност; подчертава, че европейските стандарти за доброволческите дейности, като например финансовата подкрепа за доброволците, застраховането, ученето, обучението, приобщаването и принципът да не се заместват работни места, трябва да се прилагат при всяко бъдещо развитие на Европейския корпус за солидарност; настоява, че дейностите на Европейския корпус за солидарност могат единствено да допълват, а не да заместват националните доброволчески схеми или граждански служби;
57. счита, че остров Вентотене и неговият Манифест са изиграли решаваща роля в историята на европейската интеграция; подчертава ролята му на емблематично

паметно място за европейската интеграция и за защитата на общите европейски ценности; подчертава неговия принос за насърчаване на образованието по европейското гражданство, по-специално чрез активното участие на младите хора в годишния семинар относно европейската интеграция, инициран от Алтиеро Спинели през 1982 г.; подчертава също така символичното значение на дейностите по възстановяването на затвора на Санто Стефано и неговия потенциал да се превърне в референтен център за културен обмен, обществени събития, изложби и дебати; поради това го счита за историческа столица на моралното и интелектуалното изграждане на европейските ценности;

58. призовава Комисията и държавите членки да инвестират еднакво в официални действия за образование по гражданство и в подкрепа на неформалното образование по гражданство, в учебни програми и извънкласни дейности, както и да засилят програмите на ЕС в подкрепа на образованието и гражданското образование; призовава за включване на определени цели, свързани с гражданското образование, в Механизма за възстановяване и устойчивост и в образователните програми, финансирани със средства от ЕС; призовава за отпускане на повече финансови ресурси за дейностите, инструментите и действията на Парламента, свързани с насърчаването на гражданското образование във всички държави членки, по-специално „Евроскола“; призовава Комисията да одобри пилотните проекти, предложени от Парламента, които имат за цел укрепване на гражданското образование; настоява, че е необходим специален бюджет за разработване на съпоставими тестове в целия ЕС в областта на гражданството;
59. счита Конференцията за бъдещето на Европа за навременна възможност за провеждане на дискусия на множество равнища относно разработването на политики в областта на образованието, младежта и културата; призовава държавите членки и Комисията да приемат и придвижат напред заключителните доклади на работната група на Конференцията по въпросите на образованието, културата, младежта и спорта; поради това счита, че следва да се въведат споделени компетентности в областта на образованието, най-малкото в областта на гражданското образование, като упражняването на тази компетентност от ЕС „не може да възпрепятства държавите членки да упражняват своята компетентност“;
60. приканва Комисията да обмисли възможността да подкрепи създаването на паметник на Европейския съюз във всяка община в държавите членки, за да се предостави на гражданите визуален символ на европейската интеграция;
61. призовава държавите членки да увеличат усилията си за прилагане на Препоръката на Съвета от 20 декември 2012 г. относно валидирането на неформалното и самостоятелното обучение,²³ като се има предвид, че много от компетентностите, придобити чрез тези форми на обучение, са съпътстващи, допълващи или направо съществени за развитието на гражданските компетентности;

o

²³ ОВ С 398, 22.12.2012 г., стр. 1.

62. възлага на своя председател да предаде настоящата резолюция на Съвета и на Комисията, както и на правителствата и парламентите на държавите членки.

ИНФОРМАЦИЯ ОТНОСНО ПРИЕМАНЕТО ВЪВ ВОДЕЩАТА КОМИСИЯ

Дата на приемане	15.3.2022
Резултат от окончателното гласуване	+: 23 -: 3 0: 2
Членове, присъствали на окончателното гласуване	Asim Ademov, Ilana Cicurel, Gianantonio Da Re, Laurence Farreng, Tomasz Frankowski, Romeo Franz, Alexis Georgoulis, Catherine Griset, Sylvie Guillaume, Hannes Heide, Irena Joveva, Petra Kammerevert, Niyazi Kizilyürek, Ryszard Antoni Legutko, Predrag Fred Matić, Dace Melbārde, Victor Negrescu, Niklas Nienab, Marcos Ros Sempere, Monica Semedo, Andrey Slabakov, Massimiliano Smeriglio, Michaela Šojdrová, Sabine Verheyen, Theodoros Zagorakis, Milan Zver
Заместници, присъствали на окончателното гласуване	Alexander Bernhuber, Diana Riba i Giner

ПОИМЕННО ОКОНЧАТЕЛНО ГЛАСУВАНЕ ВЪВ ВОДЕЩАТА КОМИСИЯ

23	+
ECR	Dace Melbārde
PPE	Asim Ademov, Alexander Bernhuber, Tomasz Frankowski, Michaela Šojdrová, Sabine Verheyen, Theodoros Zagorakis
Renew	Ilana Cicurel, Laurence Farreng, Irena Joveva, Monica Semedo
S&D	Sylvie Guillaume, Hannes Heide, Petra Kammerevert, Predrag Fred Matić, Victor Negrescu, Marcos Ros Sempere, Massimiliano Smeriglio
The Left	Alexis Georgoulis, Niyazi Kizilyürek
Verts/ALE	Romeo Franz, Niklas Nienäß, Diana Riba i Giner

3	-
ECR	Ryszard Antoni Legutko, Andrey Slabakov
ID	Catherine Griset

2	0
ID	Gianantonio Da Re
PPE	Milan Zver

Легенда на използваните знаци:

+ : „за“

- : „против“

0 : „въздържал се“